

ORCHIDEA
CSÁSZÁRNÉ

Anchee Min

ORCHIDEA
CSÁSZÁRNÉ

KOSSUTH KIADÓ

A KIADÁS ALAPJA
Anchee Min: *Empress Orchid*
Houghton Mifflin Company, New York, 2004

A kiadás a Sandra Dijkstra Literary Agency
hozzájárulásával készült.

FORDÍTOTTA
Mester Yvonne

SZERKESZTETTE
Koronczai-Fekete Viktória

BORÍTÓTERV
Csermák Annamária

ISBN 978-963-544-384-0

Minden jog fenntartva

© Anchee Min 2004
© Kossuth Kiadó 2021
© Hungarian translation Mester Yvonne 2021
Borítókép © Bridgeman Art Library / Cultiris

*Lányomnak, Lauryann-nek, és valamennyi
örökbe fogadott kínai kislánynak*

A könyv szereplőinek ihletői valós személyek. Az események bemutatásánál igyekeztem a lehető leghűségesebben követni a történelmi eseményeket. A különféle dekrétumok, ediktumok és újságcikkek az eredeti dokumentumok fordításai. Ahol értelmezésbeli különbségek mutatkoztak, a kutatásaim eredményeire alapoztam, és átfogó szemléletmódra törekedtem.

A Szerző

A Ce-hszivel való kapcsolatom 1902-ben kezdődött, és egészen a haláláig tartott. Rendkívül alapos nyilvántartást vezettem a császárnéhoz kötődő titkos szövetségekről és mindazokról, akik azoknak a különféle feljegyzéseknek és üzeneteknek a birtokában voltak, amelyeket őfelsége hozzám intézett – ám sajnálatos módon valamennyi kéziratot és papírt elveszítettem.

SIR EDMUND BACKHOUSE, a *China Under the Empress Dowager* (Kína az özvegy anyacsászárné idején) (1910) és az *Annals and Memoirs of the Court of Peking* (Krónikák és visszaemlékezések a pekingi udvarból) (1914) című művek társszerzője

1974-ben, Oxford szégyenére és a világ különböző pontjain élő sinológusok megrökönyödésére, Backhouse-ra rásütötték a csaló bélyegét. S bár a szélhámost leleplezték, a hamisnak ítélt iratanyag továbbra is sziklaszilárdan élt tovább.

STERLING SEAGRAVE: *Dragon Lady: The Life and Legend of the Last Empress of China* (Sárkánynő: Kína utolsó császárnéjának élete és legendája) (1992)

Egy ősi kínai jóslat szerint: „Kína vesztét egy nő okozza majd.” A prófécia beteljesülni látszik.

DR. GEORGE ERNEST MORRISON, a londoni
The Times kínai tudósítója 1892–1912 között

[Ce-hszi] adakozónak és takarékosnak állította be magát, jelleme makulátlannak tűnt.

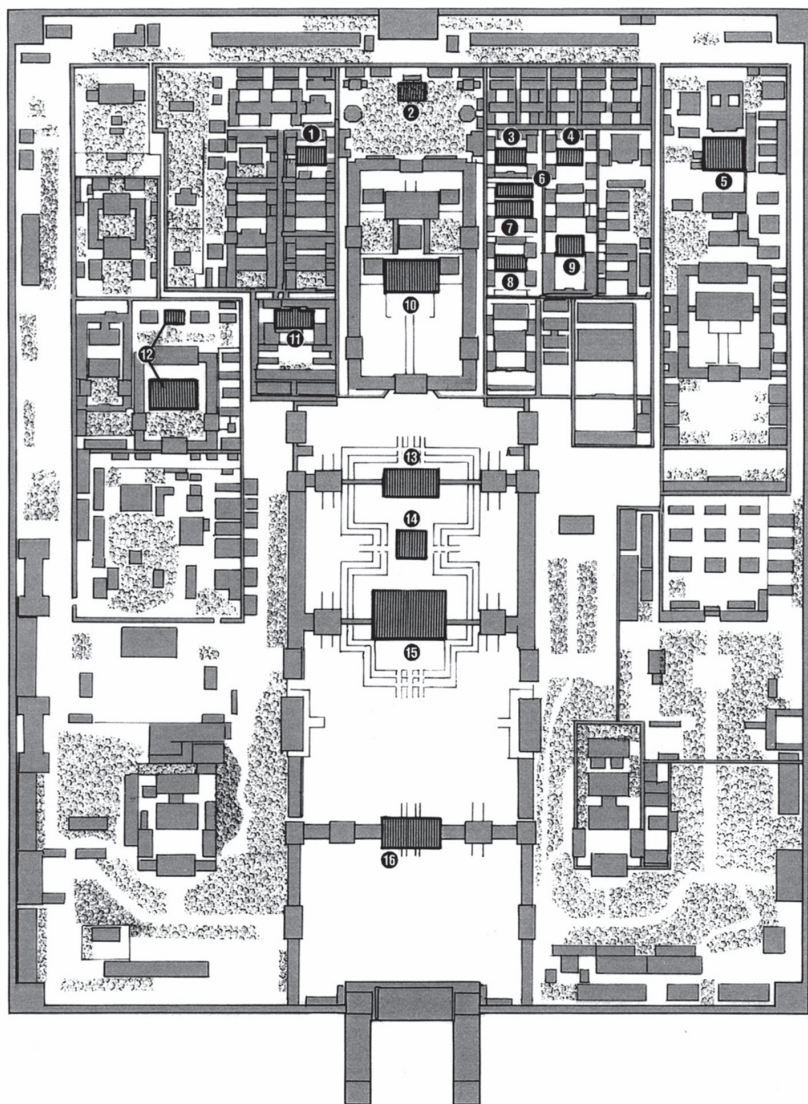
CHARLES DENBY, amerikai követ Kínában, 1898

A szintiszta ördögi ármánykodás nagymestere volt.

Részlet egy kínai tankönyvből, amely
1949–1991 között folyamatosan kapható volt

1. Orchidea palotája
2. Császári kertek
3. Nuharu palotája
4. Szu úrnő palotája
5. Nagycsászárné palotája
6. Mej úrnő palotája
7. Huj úrnő palotája
8. Jün úrnő palotája
9. Li úrnő palotája
10. Mennyei Tisztaság Palotája
11. Császári palota
12. Rangidős ágyasok palotája és temploma
13. Harmónia Megőrzésének Csarnoka
14. Teljes Harmónia Csarnoka
15. Legfelsőbb Harmónia Csarnoka
16. Legfelsőbb Harmónia Kapuja

A TILTOTT VÁROS ALAPRAJZA

BEVEZETŐ

GAZSÁG SZERINT sosem voltam kimagasló semmiben. Nevetnem kell, amikor azt hallom, hogy már egészen fiatalon arra vágytam, hogy Kínát kormányozzam.

A dinasztiaikon belüli konspirációk nagy múltra tekintenek vissza. Nők és férfiak már jóval azelőtt vére menő rivalizálást folytattak, mint hogy én a Tiltott Városba kerültem volna mellékágyasnak. A Csing-dinaszta már akkor megingott, amikor elveszítettük az ópiumháborúkat az angolokkal és szövetségeseikkel szemben.

Az én világom mindig is a rítusok kibírhatatlan tárháza volt, amelyben magányosan tévelyegtem. Egyetlen nap sem telt el anélkül, hogy ne egy kisegérnek érezzem magam, aki a csapdákat kerülgeti. Fél évszázadon át – minden apró részletre kiterjedően – részt vettem az udvari etikett kidolgozásában. Olyan vagyok, akár egy festmény a császári arcképcsarnokból. Ha trónra ülök, barátságos, jó modorú és békés teremtés képében mutakozom.

Gézfüggöny húzódik előttem, áttetsző paraván, amely jelképesen különválasztja a nők és a férfiak világát. Tartózkodom a kritikától, igyekszem hallgatni, de ha mégis

szükséges szólnom, akkor is keveset beszélek. Miután tökéletes kiképzést kaptam a férfiak érzékenységből, tudom, hogy akár egyetlen ravaszkozás elegendő ahhoz, hogy megzavarja a tanácsosokat és a minisztereket. Számukra már annak a gondolata is riasztó, hogy egy nőnemű teremtés az uralkodó. A féltékeny hercegeket időlen időnként óta rettegéssel tölti el a gondolat, hogy mi lesz, ha netán egy nő beleártja magát a politikába. Amikor a férjem halála után – hatéves fiunk, Tung-cse kiskorúsága folytán – én lettem a régens, nem győztem hangsúlyozni az udvar előtt, hogy Tung-cse, az ifjú császár az uralkodó, nem pedig én.

Míg a férfiak az udvarban egymást igyekeztek lenyűgözni az intelligenciájukkal, én véka alá rejtettem a sajátomat. Az udvari ügyek irányítása folyamatos harcot jelentett az ambiciózus tanácsosokkal, az agyafúrt miniszterekkel, meg a csatában sosem járt hadseregparancsnokokkal. Ez pedig több mint negyvenhat évig tartott. Múlt nyáron döbbentem rá, hogy csonkig égett gyertya vagyok egy ablaktalan teremben: elhagyott az egészségem, és tudom, hogy megvannak számlálva a napjaim.

Az utóbbi időben rákényszerítem magam a hajnali kelésre, hogy még reggeli előtt letudjam az audienciát. Állapotomat titokban tartom. Ma azonban túl gyenge voltam ahhoz, hogy felkeljek. Eunuchom, An Tö-haj jött, hogy megsürgessen, és szóljon: a mandarinok és az autokraták térden állva várnak az audienciateremben. Ők nem lesznek itt, hogy megvitassák az államügyeket a halálom után,

csupán azért buzgólkodnak, hátha valamelyik fiúgyermeküket jelölöm ki örökösnek.

Fájdalmas szembenéznem a ténnyel, hogy a dinasztia szinte kilehelte a lelkét. Ezekben az időkben lehetetlen helyesen cselekedni. Nemcsak a tizenkilenc éves fiam, hanem egész Kína összeomlását kénytelen voltam végignézni. Létezik-e ennél fájdalmasabb? Pontosan tisztában vagyok az okokkal, amelyek idáig vezettek, és úgy érzem, menten megfulladok. Kína önmagát mérgezi. Oly fáradt a szellemem, hogy immár a legjobb templomok papjai sem képesek feltámasztani.

Csakhogynem ez a legrosszabb, hanem az, hogy a honfitársaim még mindig hisznek bennem. Nekem pedig – ha a lelkiismeretemre hallgatok – gyökerestül ki kellene irtanom a hitüket. Mostanában átgázolok a szíveken. Búcsúdekrétumokkal taposok rajtuk, és azt mondom az embereknek, jobb lesz az életük nélkülem. Közölöm a minisztereimmel, hogy készen állok békességben bevonulni az örökkévalóságba, fittyet hányva a közvéleményre. Más szóval halott madár vagyok, aki nem fél többé a forró víztől.

Míg tökéletes volt a látásom, vakságban éltem. Ma reggel azonban nehézséget okozott látnom, amit írok, lelki szemeimmel viszont nem okozott semmiféle gondot. A francia festéknek köszönhetően a hajam ébenfekete – pont, amilyen hajdan –, és még csak foltot sem hagy a fejbőrömön, mint a kínai festék, amelyet évekig használtam. Úgyhogy senki se mondja nekem, hogy milyen kifino-

multak is vagyunk mi a barbárokkal szemben! Igaz, hogy őseink feltalálták a papírt, a porcelánt, az iránytűt meg a puskaport, ugyanakkor felmenőink dinasztiáról dinasztiára megtagadták a megfelelő védelem kialakítását az ország számára. Úgy hitték, Kína túlságosan is civilizált, semhogy bárki ujjat merne húzni vele.

De lássuk csak! Hol tartunk most? A dinasztia olyan, mint egy agyhalott elefánt, akinek ahhoz sincs ereje, hogy kilehelje a lelkét. Konfuciusz tanai csődöt mondtak, Kína vereséget szenvedett. A nagyvilág sem tiszteletben, sem korrektségben, sem támogatásban nem részesített bennünket. Szomszédos szövetségeseink apátiával szemlélik a pusztulásunkat. Hol a szabadság, ha egyszer nincs becsület? Tehát nem is ez az elviselhetetlen haldoklás fáj leginkább, hanem a becsület hiánya, és az, hogy képtelenek vagyunk szembenézni az igazsággal.

Meglepő, hogy senki nem veszi észre a komikumot annak abszurdításában, hogy közeledünk a véghez. A legutóbbi audiencián önkéntelenül is felkiáltottam: „Én vagyok itt az egyetlen, aki tudja, hogy a hajam valójában gyér és hófehér?” Az udvar úgy tett, mintha meg sem hallott volna. A miniszterek azt hitték a hajam színéről meg a csodásan elkészített frizurámról, hogy valódi. Fejüket a földhöz ütögetve skandálták: „Ó, mennyei kegyelem kísérjen utadon! Tízezer év egészséget és hosszú életet kívánunk, felség!”

1.

A BIRODALMI ÉLET számomra egy szaggal kezdődött – a bomlás szagával, amely apám koporsójából áradt. Már két hónapja elhunyt, és mi még mindig vittük őt, hogy a szülővárosában, Pekingben temethessük el. Anyám mély gyászban volt.

– A férjem Vuhu kormányzója volt – mondogatta a szolgálknak, akiket koporsóvivőknek fogadott fel.

– Igen, asszonyom, és őszintén reméljük, hogy a kormányzó úr hamarosan hazatalál – felelte a szolgál főnöke.

Emlékezetem szerint apám nem volt boldog ember. Egyfolytában azzal bántották, hogy nem elég erélyes a tajping felkelőkkel szemben. Csak később jöttem rá, hogy apám hibáztatása nem volt teljes mértékben jogos. Kína évek óta éhínségtől szenvedett és behatolókkal küzdött. Ha bárki apám bőrébe bújt volna, maga is láthatta volna, hogy képtelenség eleget tenni a császár parancsának, mely szerint fenn kellett tartani vidéken a békét. A parasztok éppenhogy csak vegetáltak.

Már gyermekkoromban szemtanúja voltam apám fáradtságos igyekezetének. Anhujban, Kína legszegényebb

tartományában születtem és nevelkedtem. Mi nem nyomorogtunk, de tudtam, hogy a szomszédok földigilisztát vacsoráznak, és eladják a gyermekeiket, hogy ki tudja fizetni az adósságaikat. A gyermekkorom abból állt, hogy végignéztem anyám küzdelmét és apám lassú menetelését a pokolba. Anyám úgy igyekezett feltartóztatni a vihart, akár egy hosszúlábú sáska.

Néma csöndben haladtunk a földet taposó, viseltes cipőnk hangjának ritmusára. Azt néztem, hogy a nyári nap kiegészítette a fűvet. A koporsóvivők közül az egyik magas volt, a másik kettő alacsony, a negyedik pedig közepes termetű, így csak ferdén tudták vinni apámat. Anyám elképzelte, milyen kényelmetlenül fekkent apám odabent. Olykor, amikor a koporsó fedelét ellepték a legyek, a szolgálk megálltak, és anyám megkérte a hűgomat, Zsungot, az öcsémet, Kuej Hsziangot és engem, hogy hessegessük el őket. Addigra azonban már olyan kimerültek voltunk, hogy a karunkat is alig bírtuk mozgatni. A Nagy-csatorna mentén haladtunk észak felé, gyalog, mert nem volt pénzünk hajót bérelni. A sok gyaloglástól csupa hólyag volt a lábam. A csatorna vize sekély volt és zavaros, mögötte hosszú mérföldeken át kopár hegyek sorakoztak. Az útvonalunkon kevés volt a fogadó, ami pedig volt, abban hemzsegték a csótányok.

„Jobban tenné, ha kifizetne bennünket, asszonyom, különben maguknak kell vinniük a koporsót” – mondta a szolgálk főnöke anyámnak, amikor hallotta, hogy azon kesereg, mindjárt kiürül a tárcája. Anyám erre ismét zo-

kogni kezdett, és azt mondta, apám nem ezt érdemelte. Ez nem keltett jó benyomást a szolgálkban, akik a következő hajnalon otthagytak bennünket. Anyám leült egy sziklára az útszélen. Zsung és Kuej Hsziang azt javasolták, hogy temessük el ott apámat. Nekem viszont nem volt szívem olyan helyen eltemetni, ahol még egy fa sincs a közelben.

Apámnak nem én voltam a kedvence. Csalódott volt, hogy elsőszülött lévén nem fiúnak születtem, mégis mindent megtett értem. Ő kardoskodott amellett, hogy tanuljak meg olvasni. Nem vettem részt hivatalos iskolai képzésben, de elég nagy szókinszre tettem szert ahhoz, hogy elolvashassam a Míng- és a Csing-dinasztiáról szóló klasszikus történeteket.

Ötéves koromban azt hittem, a juhok évében születni balszerencse. Mondtam is apámnak, hogy a falusi barátaim szerint a születési jegyem kedvezőtlen, és meg voltam róla győződve, hogy előbb-utóbb levágnak. Apám nem értett velem egyet. „A juh csodálatra méltó állat. A szerénység, a harmónia és az áldozatkészség szimbóluma” – mondta, majd kifejtette, hogy a születési jegyem éppen hogy erős. „Két tízes is van a számaidban. A tizedik holdhónap tizedik napján születtél, ami 1835. november 29-ére esett. Nem is lehetnél szerencsésebb!”

Miután kétségek merültek fel juhságom tekintetében, anyám egy helyi asztrológussal is konzultált, aki szerint a két tízes túl erős. „Nagyon tele van” – mondta az öreg asztrológus, ami azt jelentette, hogy „túl könnyen ki-

fakad”. „A lánya makacs juhként nő fel, ami nyomorúságos véget jelent!” – Az asztrológus izgatottan beszélt, miközben fehér nyál gyűlt a szája szegletében. – „Még egy császár is tartana a tízestől, olyan telített!”

Végül az asztrológus tanácsára a szüleim egy olyan nevet adtak nekem, amely azt az ígéretet hordozta magában, hogy később majd „meghajlok”.

Így lett a nevem Orchidea.

Anyám később elmondta, hogy apám tusrajzainak kedvenc témája is az orchidea volt. Tetszett neki a növény, nem beszélve elegáns, kecses és kellemes illatú virágáról.

Apám neve Huj Cseng Jehonala volt. Ha lehunyom a szemem, magam előtt látom a szürke pamutruhát viselő, idős férfit. Vékony alkat volt, konfuciuszi vonásokkal. Finom külsejéből ítélve nehéz volt elképzelni, hogy ősei mandzsú *bannermanok** voltak, akik lóháton éltek. Apám elmondta, hogy felmenői a mandzsúriai nu cseng néphez tartoztak, és Észak-Kínából, a Mongólia és Korea közötti területről származtak. A Jehonala név arra utal, hogy a család gyökerei a Nala klán Jeho törzséből eredeztethetőek, még a XVI. századból. Őseim kéz a kézben küzdöttek Nurhacsi** *bannerman* vezérrel, aki 1644-ben meghódította Kínát, és ő volt a Csing-dinasztia első császára. A Csingek immár hetedik nemzedéke uralko-

---

* Elit katonai szervezet. (A Szerk.)

** Nurhacsi, más néven Kundulun kán, kínai uralkodói nevén Tienming (1559–1626) a mandzsúriai dzsürcsi (csien-csou) törzsfőnök, a Csing- vagy Mandzsú-dinasztia egyik alapítója. (A Szerk.)

dott az országban. Apám a mandzsu *bannermanok* „kék” rangját viselte, bár ez nem jelentett többet pusztá dicsőségnél.

Apám tízéves koromban lett *taotaj*, azaz kormányzó Anhuj tartományban, egy Vuhu nevű kisvárosban. Kellemes emlékeket őrzök azokból az időkből, bár Vuhu sokak szemében rémes hely volt. A nyári hónapokban a páratartalom éjjel-nappal nagyon magas volt. Más kormányzókkulikat béreltek arra, hogy legyezzék a gyerekeiket, az én szüleim azonban ezt nem engedhették meg maguknak, így a bambuszlepedőm minden reggel nedves volt az izzadságtól. Az öcsém folyton a szememre hányta, hogy: „Már megint csupa izzadság az ágyad!”

Mindazonáltal szerettem Vuhut gyermekkoromban. Az ottani „tó” a nagy Jangce részét képezte, amely átszelte Kínát és a szurdokokat, partjain csipkés sziklákat és páfrányos, füves völgyeket hozva létre, majd egy széles, bővizű síkságra ereszkedett le, amely a zöltségfélék, a rizs és a szűnyogok paradicsoma volt. Egészen a Kelet-kínai-tengerig, Sanghajig vezetett az útja. A Vuhu név jelentése ’gazdag növényzetű tó’.

Házunkat, a kormányzói villát szürke kerámia tetőcserep fedte, istenségek szobraival a négy felfelé ívelő ereszcatornán. Minden reggel kisétáltam a tóhoz arcot mosni és fésülni, mert a vízben tökéletesen láttam a tükörképemet. A folyóból ittunk és ott is fürödtünk, a sikamlós halakkal játszottunk, és békákat ugrattunk a testvéreimmel meg a szomszéd gyerekekkel. A sűrű növényzet kö-

zött voltak a kedvenc búvóhelyeink, és az édes *csiao-paj* nevű vízinövényből csemegéztünk.

Délután, amikor a hőség már szinte elviselhetetlenné vált, megszerveztem, hogy a gyerekek segítsenek lehűteni a házat. A húgom és az öcsém megtöltötte vízzel a vödörket, amelyeket én felhúztam a tetőre, majd lelocsoltam vele a cserepeket. Ezután visszamentünk a vízhez. Olykor feltűntek a *pie* nevű bambusztutajok, amelyek úgy úsztak lefelé a folyón, akár egy összefüggő nyaklánc. Ilyenkor felugrottunk rájuk a testvéreimmel, és együtt énekeltünk a tutajosokkal. Kedvenc dalom a *Vubu, te gyönyörű* volt. Naplementekor anyánk mindig behívott bennünket, és a lila akáccal borított lugas alatti asztalnál vacsoráztunk.

Anyám kínaiként nevelkedett, holott ő is mandzsuk vérből származott. Anyám szerint, miután a mandzsuk meghódították Kínát, rájöttek, hogy a kínai uralkodási forma kedvezőbb és hatékonyabb, így teljes mértékben át is vették. A mandzsuk császárok megtanulták a mandarin nyelvet. Tao-kuang császár pálcikával evett, nagy rajongója volt a kínai operának, és kínai tanítómesterek oktatták a gyermekeit. A mandzsuk a kínai viseleteket is átvették, egyedül a hajviseletükben maradtak hűek a mandzsuk hagyományokhoz. A császár leborotváltatta a feje tetejét, és a hátul megmaradt haját egy fekete copfban fogta össze, amelyet lófaroknak neveztek. A császárné fejét egy keskeny, díszekkel sűrűn kirakott fekete szalag ékesítette.

Anyai nagyszüleim a zen hitet vallották, amely a buddhizmus és a taoizmus keveréke volt. Anyám a boldogság

zen megítélésében hitt, amely azt jelentette, hogy az apró dolgokban kell megtalálnunk a boldogságot. Engem is úgy nevelt, hogy örüljek reggel a friss levegőnek, a vörös-lő őszi leveleknek és a lágy víznek, amikor kezet mosok a mosdótálban.

Anyám nem tartotta magát műveltnek, de rajongott Li Taj-póért, a Tang-dinasztiabeli költőért. Ahányszor a verseit olvasta, újabb és újabb értelmet talált bennük. Ilyenkor ölébe tette a könyvet, és révedező tekintettel nézett ki az ablakon. Tojásdad arca lenyűgözően szép volt.

Gyermekkoromban én is a mandarint beszéltem. Havonta egyszer pedig járt hozzánk egy tanár, hogy a mandzsu nyelvre oktasson. Semmire sem emlékszem ezekből az órákból, csak arra, hogy mérhetetlenül unatkoztam. Nem is ültem volna végig őket, ha nem akartam volna a szüleim kedvében járni. A lelkem mélyén tudtam, hogy a szüleim sem gondolják komolyan a mandzsu nyelv elsajátítását, pusztán a látszat kedvéért gyakoroltuk ezt a szokást, hogy anyám elmondhassa a vendégeknek: „Ó, a gyermekeim mandzsut is tanulnak.” Igazság szerint a mandzsunak sehol sem lehetett hasznát venni. Olyan volt, akár egy holtág, amelyből senki nem ivott.

A pekingi operáért ellenben éltem-haltam. Ebben szintén nagy szerepet játszott az anyai befolyás. Lelkesedésében egész évben arra spórolt, hogy felfogadhasson egy helyi társulatot, amely a kínai újév napján tartott előadást a házunkban. A csapat minden évben más-más operát

adott elő. Anyám ilyenkor az összes szomszédot meghívta, a gyerekeikkel együtt. Tizenkét éves voltam, amikor a Hua Mulant adták elő.

A női harcos, Hua Mulan rabjává váltam. Az előadás után hátramentem a rögtönzött színpad mögé, és kiürítettem a tárcám, hogy egy kis borralaló fejében belebúj-hassak a színésznő jelmezébe, aki még az „Ég veled, drága ruhám” kezdetű áriát is megtanította nekem. A hónap hátralévő részében a tó egymérföldes körzetében hallani lehetett az énekemet.

Apám örömét lelte abban, hogy az előadások után szónokoljon. Imádta fitogtatni a tudását. Emlékeztetett rá bennünket, hogy mi is mandzsuk, vagyis a kínai uralkodó osztály tagjai vagyunk: „A mandzsuk értékelik és terjesztik a kínai kultúrát.” Ha fejébe szállt a likőr, még lelke-sebb volt. Felsorakoztatott minket, gyerekeket, és kikér-dezett a mandzsu *bannerman*-rendszerből. Addig el sem engedett, amíg minden gyerek kívülről nem fújta, melyik *bannerman* milyen ranggal bír, és szegélyes, sima, fehér, sárga, piros vagy kék a zászlaja.

Apám egyszer hozott egy térképet Kínáról. Úgy né-zett ki rajta Kína, akár egy kalap karimája a különféle országok gyűrűjében, amelyek elkötelezetten hűséget fogadtak a Mennyek Fiának, vagyis a császárnak. Ezek az országok a következők voltak: Laosz, Sziám és Burma délen; Nepál nyugaton; Korea, a Rjúkjú- és a Sulu-szi-getek keleten és délkeleten, illetve Mongólia és Tur-kesztán északon és északnyugaton.

Évekkel később, amikor felidéztem magamban a jelenetet, rájöttem, miért is mutatta nekünk apám azt a térképet. Kína formája ugyanis hamarosan megváltozott. Amikor apám sorsa az 1840-es években rosszra fordult, Tao-kuang császár uralkodásának utolsó éveiben a parasztfelkelések is egyre szaporodtak. Egy aszályos nyáron apám hónapokig nem jött haza. Anyám aggódott érte, mert azt a hírt kapta, hogy az egyik szomszédos provinciában a feldühödött parasztok felgyújtották a kormányzójuk házát. Apám beköltözött az irodájába, és onnan próbálta féken tartani a lázadókat. Majd egy napon császári rendelet érkezett, amelyben mindenki megrökönyödésére az állt, hogy a császár meneszti apámat.

Apám mélységesen megszégyenülve érkezett haza. Bezárkózott a dolgozószobájába, és nem fogadott látogatókat. Egy éven belül megromlott az egészsége, nem sokkal később pedig elhunyt. Az orvos még hónapokkal a halála után is be akarta hajtani rajtunk a tartozásunkat, amely olyan tetemes volt, hogy anyám az egész családi vagyont kiárusította, de még így sem sikerült maradéktalanul visszafizetnünk mindent. Végül anyám eladta az utolsó értékét, apám esküvői ajándékát, egy zöld jáde pillangós hajtűt.

Mielőtt a felbérelt szolgák faképnél hagytak volna bennünket, letették a koporsót a Nagy-csatorna partján. Onnan láthattuk az elhaladó hajókat, és volt esélyünk segítséget kérni. Ahogy egyre melegedett az idő, a koporsóból

áradó rothadásszag is fojtogatóbb lett. A hőségben a szabad ég alatt éjszakáztunk a szúnyogok között. Éjszaka hallottam, ahogy nemcsak az enyém, hanem a testvéreim gyomra is korog.

Pirkadatkor arra ébredtem, hogy a távolból lódobogást hallok. Először azt hittem, képzelődöm, mert borzasztóan kába voltam az éhségtől és a kimerültségtől, de rövid időn belül a lovas is feltűnt. A férfi leszállt a lóról, és elindult felém, majd szó nélkül átnyújtott egy szalaggal átkötött csomagot. Azt mondta, a helyi város kormányzója küldte. Izgatottan odaszaladtam az öcsémhez, aki kibontotta a csomagot. Háromszáz ezüsttael volt benne. „*A taotaj* biztos apád jóbarátja volt!” – mondta anyám, és sírva fakadt.

A lovas segítségével sikerült visszafogadnunk a szolgálakat, ám nem sok időre szegődött mellénk a szerencse. Néhány mérfölddel odébb lovasok csoportja állta utunkat, amelynek élén maga a kormányzó állt. „Tévedés történt – közölte –, a lovas rossz családnak adta át a dobozt.” A hír hallatán anyám sírva térdre borult, de a *taotaj* emberei visszavették a dobozt.

Egyszeriben olyannyira elhatalmasodott rajtam a kimerültség, hogy apám koporsójára roskadtam. Ekkor a kormányzó – köpcös ember, durva vonásokkal – a koporsóhoz sétált, és leguggolt, mint aki a fa minőségét vizsgálja, majd kis idő múltán hozzám fordult.

– Te nem kínai vagy, ugye? – kérdezte végül, és a meztelen lábamat bámulta.

– Nem, uram. Mandzsu vagyok – feleltem.

– Hány éves vagy? Tizenöt? – kérdezte.

– Tizenhét – válaszoltam.

A kormányzó bólintott, és egy darabig fel-alá járatta rajtam a szemét.

– Az úton hemzsegek a banditák. Egy ilyen csinos kislánynak nem szabadna itt kószálnia – mondta.

– De apámnak haza kell találnia – feleltem, és eleredtek a könnyeim.

A kormányzó megfogta a karomat, és a tenyerembe tette az ezüsttálcát.

– Hadd rójam le tisztelem az édesapád előtt – mondta.

Nem feledkeztem meg róla. Miután Kína császárnéja lettem, megkerestem, és nemcsak tartományi kormányzóvá neveztem ki, hanem tisztességes, egész életre szóló nyugellátásban is részesítettem.

2.

A DÉLI KAPUN át léptünk be Pekingbe. Lenyűgöztek a masszív, bíborszínű falak, amelyek nagyjából tizenöt méter vastagok voltak, és tizenkét méter magasan nyúltak az ég felé. Ezek az oszlopok városszerte mindenütt ott voltak, egyik a másik mögött, körbe-körbe. A burjánzó főváros szívében bújt meg a császár otthona, a Tiltott Város.

Sohasem láttam még ennyi embert egy helyen. Előtünk az utca több mint tizennyolc méter széles volt, és egy mérföldön át egyenesen a Zenit Kapuja felé tartott. Mindkét oldalon, szorosan egymás mellett összetákoltt bódék sorakoztak, és az árusok zászlókon hirdették eladásra kínált portékáikat. Roston sült hús illata terjengett a levegőben, és oly sok volt a látnivaló! Kötéltáncosok pörögtek-forogtak, jövendőmondók jósoltak a *fi csingből*; akrobaták és bűvészek majmokkal és medvékkel különféle érdekes mutatványokat adtak elő; mesemondók ősi történeteket zengtek mulatságos maszkokban, parókákban és különféle viseletekben, távolabb pedig bútorkészítők szorgoskodtak. Mintha a klasszikus kínai operák jelenetei eleve-

nedtek volna meg a szemem előtt! Szárított, fekete gombát árusítottak; egy gyógyító éppen akupunktúrás módszerrel szurkálta egy ember fejét, amely úgy nézett ki, mint egy sündisznó. Voltak, akik porcelánokat javítottak, és munkájuk eredménye a legfinomabb csipkét idézte. A borbélyok kedvenc dalaikat dudorászták borotválás közben, a gyerekek boldogan visongtak, miközben a hatalmas terhekkal megrakott tevék elegánsan ellejtettek mellettük.

A szemem óhatatlanul is a pálcikára húzott, cukrozott gyümölcsökre tévedt. Aztán jött egy csoport kuli, akik bambuszrúdon vödröket cipeltek a csupasz vállukon. Fekáliát gyűjtöttek, amit talajjavításra használtak a parasztok a rizsföldeken. Súlyos terhükkel lassan közeledtek a csatorna mentén várakozó hajókhöz.

Apai ágról egy távoli rokonunk fogadott bennünket, akit mi Tizenegyedik Nagybácsinak neveztünk. Apró termető, kedvesezett ember volt, és látszott rajta, hogy nincs ínyére az ottlétünk. Folyamatosan a szárított élelmiszert árusító üzletével kapcsolatos nehézségeiről beszélt. „Az utóbbi években alig maradt valami szárítani való élelem. A lakosság mindent felélt, nem maradt semmi eladni való” – panaszkodott. Anyám mentegetőzött az alkalmatlankodásunkért, és megígérte, hogy amint kicsit összeszedjük magunkat, távozunk. Tizenegyedik Nagybácsi erre bólintott, majd az ajtóra mutatott, és megjegyezte, hogy csak óvatosan, mert könnyen kiesik a keretéből.

Mindannyian megkönnyebbültünk, amikor végre eltemettük apámat. Nem volt temetési szertartás, mert azt nem engedhettük meg magunknak. A Tizenegyedik Nagybácsi háromszobás házában vertünk hát tanyát, amely egy szűk utcácskában állt. A helyiek *butongnak** nevezték ezeket az utcákat. Peking tele volt efféle *butong*okkal, ezért a város úgy nézett ki, mint egy hatalmas pókháló. Középen helyezkedett el a Tiltott Város, és *butong*ok százai, sőt ezrei képezték körülötte a hálót. A bácsikám utcája egy, a császárváros csatornájához közeli út keleti oldalán állt. A csatorna párhuzamosan futott a magas falakkal, és ez volt a császár saját vízi útvonala. Gyakran láttam a sárga zászlóval feldíszített hajókat a vízen. A falak mögött magas fák sorakoztak, amelyek tömött koronájukkal úgy festettek, akár a zöld felhők. A szomszédok figyelmeztettek, hogy ne nézzünk a Tiltott Város irányába, mert „az istenségek sárkányai, a figyelő szellemek odabent lakoznak”.

Némi munka reményében a szomszédokhoz és a zöldségpiacon lévő árusokhoz fordultam. Jamgyökér- és káposztarakományokat tologattam, és kitakarítottam a bódékat záróra után. Szinte mindennap kerestem egy kis pénzt, de persze volt olyan nap is, hogy senki nem akart alkalmazni, és olyankor üres kézzel kullogtam haza. A nagybátyám

---

* A Jüan-dinasztia (1271–1368) idejéből származó, szűk, sikátor-szerű utcácskák. (*A Szerk.*)

közreműködésével aztán találtam munkát egy cipőboltban, ahová gazdag mandzsu hölgyek jártak. A főnöknőm, Fann Nővér, középkorú nő volt, egy erős testalkatú asszony, aki olyan vastagon sminkelte magát, mint az operanékesek. Miközben beszélt, a sminkje darabokban málladozott le az arcáról, olajozott haját szorosán hátrafésülte. Azt beszéltek róla, hogy a nyelve egy skorpióé, a szíve viszont olyan puha, akár a tofu.

Fann Nővér büszke volt arra, hogy Tao-kuang császár feleségét, a nagycsászárnét szolgálta, és úgy gondolta, igen járatos az udvari etikettben. Pompásan öltözködött, arra azonban nem volt pénze, hogy kitisztíttassa a ruháit. Sokszor kért meg rá, hogy szedegessem le a tetveket a nyakáról. Véresre vakarta a hónalját, és amikor sikerült elkapnia egy-egy apró élősködőt, a szájába rakta, és a fogaival szétroppantotta.

A boltjában tűkkel, viaszos cérnával, fogóval és kalapáccsal dolgoztam. A cipőket gyöngysorokkal díszítettem, kis köveket ragasztottam rájuk, és egy belső ékkel megemeltem, hogy viselője magasabbnak tűnjön. A munkaidő végeztével a hajamat por lepte, a nyakam pedig sajgott. Ennek ellenére szerettem dolgozni, és nemcsak a pénz miatt, hanem mert élvezettel hallgattam Fann Nővér életbölcsségeit. „A nap nem csak úgy rásüt az ember családjára” – mondogatta. Úgy vélte, mindenki kap egy esélyt az élettől. A királyi családról szóló pletykáit is szerettem hallgatni. Elpanaszolta, hogy a nagycsászárné tönkretette az életét, mert egy eunuchnak „ajándé-

kozta” őt „látszatfeleségnek”, ezért gyermektelenségre ítéltetett.

A nyomorúsága feletti folytonos panaszkodás helyett a palotabeli életének dicsőségéről áradozott, és rendszerint meg is válaszolta a saját kérdéseit. „Tudod te, hány sárkányt véstek a Mennyei Harmónia Csarnokának falába a Tiltott Városban? Tizenháromezer-nyolcszáznegyvennégyet! Generációkon át ez volt a legjobb mesterek feladata!”

Fann Nővértől hallottam először arról a helyről, ahol aztán az életem hátralévő részét töltöttem. Elmondta, hogy csak a terem mennyezetén kétezer-hatszáznegy sárkány látható, amelyek egytől egyig más és más jelentéssel bírnak. Egy hónapjába telt, mire mindent részletesen elmesélt a Mennyei Harmónia Csarnokáról. Végül már képtelen voltam követni őt a sárkányok számát illetően, azt azonban megérttettem velem, hogy mekkora hatalmat jelképeznek. Évekkel később, amikor ott ültem a trónon, és magam is *sárkány voltam*, attól tartottam, az emberek rájönnek, hogy a képek semmit nem jelentenek. Az elődeimhez hasonlóan én is a pompás sárkányok közé bújtam, és reméltem, hogy a viseletem és a kellékeim hozzásegítenek a hatékony szerepjátszáshoz.

„Négyezer-háromszázhat sárkány van egyetlen teremben!” – mondta ámulattal Fann Nővér, majd zihálva felém fordult, és megkérdezte: „Orchidea, hát el tudod te képzelni a császári pompa egészét? Jegyezd meg, amit mondok! Ha az ember akár egy pillantást vet efféle hatal-

mas szépségre, máris úgy érzi, hogy érdemes volt élnie! Egyetlen pillantás, Orchidea, és többé nem leszel közönséges ember.”

Egyik este Fann Nővér meghívott vacsorázni. Mialatt ő zöldséges-szójababos gombócot készített, begyújtottam a kandallóba, és kimostam a ruháit. Vacsora után felszolgáltam a teát és előkészítettem a pipáját. Látszott, hogy nagyon jól érzi magát, és azt mondta, szívesen mesél még nekem.

Átvirrasztottuk az egész éjszakát. Fann Nővér első császárnéjáról, Csu Anról mesélt először. Rögtön feltűnt, mekkora imádatlal beszél róla.

– Csu Ant már gyermekkorra óta rózsaszirmok és illatos füvek kivonatával, finom olajokkal kengették, ezért mennyei illat lengte körül. Félig nő, félig istenség volt. Tudod, miért nem jelentették be a halálát, és rendeztek neki nagy temetési szertartást?

Megráztam a fejem.

– Őfelsége fiához, Hszien-fenghez és a féltestvéréhez, Kung herceghez köthető a dolog – mondta Fann Nővér, majd mélyet sóhajtott, és így folytatta: – Tíz évvel ezelőtt történt, Tao-kuang császár idején. Hszien-feng akkor tizenegy, Kung herceg pedig kilencéves volt. Én ahhoz a szolgálócsoporthoz tartoztam, amelyik a fiúk nevelésében vett részt. Tao-kuang császár kilenc fia közül Hszien-feng a negyedik, Kung pedig a hatodik volt a sorban. Az első három herceg különböző betegségek-

ben elhunyt, vagyis hat egészséges császári örökös maradt hátra, amelyek közül Hszien-feng és Kung bizonyult a két legígéretesebbnek. Hszien-feng édesanyja volt az én császárném, Csu An, Kung anyja pedig egy ágyas, Csin úrnő, a császár kedvence. Habár Csu An volt a császárné, s mint ilyen, ő bírt nagyobb hatalommal, feltétebb bizonytalan volt a fia, Hszien-feng trónöröklési esélyeit illetően. A hagyomány szerint a legidősebb fiú volt a trón várományosa. Csu An császárnénak azonban megvolt az oka az aggodalomra. Amint Kung herceg fizikai és intellektuális adottságai egyre nyilvánvalóbbá váltak, az udvar fokozatosan ráébredt, hogy ha Tao-kuang császárnak megvan a józan ítélőképessége, akkor Kung herceget választja Hszien-feng helyett.

A császárné cselszövésével akart megszabadulni Kung hercegtől, így egy napon ebédre hívta a két fiút. A főfogás párolt hal volt. A császárné utasította az egyik udvarhölgyét, Sárgabarackot, hogy cseppentsen mérget Kung tányérjába. Nos, én azt mondanám, a mennyei hatalmak megakadályozták a császárné tettét. Épp mielőtt Kung herceg a szájához emelte volna az evőpálcikát, a császárné macskája felugrott az asztalra, s még mielőtt a szolgák bármit is tehettek volna, belakmározta Kung herceg halát. Az állat azon nyomban mérgezéses tüneteket mutatott: imbolyogni kezdett, majd a padlóra zuhant, és elpusztult.

Csak jóval később szereztem tudomást a császári udvar által kezdeményezett vizsgálati eljárás eredményének

részleteiről. Az első számú gyanúsítottak azok voltak, akik a konyhán dolgoztak, így mindenekelőtt a főszakácsot fogták vallatóra. Miután a főszakács tisztában volt azzal, hogy nem sok esélye van az életben maradásra, öngyilkosságot követett el. Ezt követően az eunuchokat kérdezték ki. Az egyik eunuch bevallotta, hogy szemtanúja volt, amint Sárgabarack a baleset reggelén lopva szót vált a főszakáccsal. Ezen a ponton a nagycsászárné, Csu An is belekeveredett a históriába, így a figyelem ráhárult. *Vigyetek a császár színe elé!* – utánozta Fann Nővér a császárné hangját. – Az egész teremben visszhangzottak a szavai. Én kísértem el úrnőmet, és láttam, amint arcszíne vörösből fehérre vált. Csu An császárné bűnösnek találtatott. Tao-kuang császárnak először nem volt ereje elrendelni a kivégzést, és a szolgálólányt, Sárgabarackot vádolta. A nagycsászárné azonban kiállt mellette, és közölte, hogy Sárgabarack nem cselekedett volna egymaga, és „akár egy oroszánt is kibelezett volna a kedvéért”. Végül a császár feladta a dolgot.

Amikor Tao-kuang császár belépett a palotánkba, amely a Tiszta Esszencia Palotája nevet viselte, őfelsége, a császárné úgy érezte, itt a vég. Térden állva üdvözölte a férjét, majd képtelen volt felállni, így őfelsége, a császár segítette fel. Szeme be volt dagadva, látszott, hogy sírt. Ezután őfelsége közölte velem, hogy borzasztóan sajnálja, de nem védheti őt tovább, meg kell halnia – mesélte Fann Nővér, majd ismét beleszívott a pipájába, de nem vette észre, hogy már kialudt. – Csu An császárné, mintha egy-

szeriben beletörődött volna a sorsába, abbahagyta a sírást. Azt mondta a császárnak, hogy tisztában van a szégyenével, és elfogadja a büntetést. Ezután megkérdezte, lehet-e egy utolsó kívánsága. Tao-kuang megígérte, hogy mindent megkap, bármit szeretne is.

A császárné azt szerette volna, ha a halála valódi oka titokban marad. Miután a császár elfogadta a kérést, a császárné elbúcsúzott a férjétől, és megkért rá, hogy még egyszer, utoljára, vezessen hozzá a fiát. – Fann Nővér szeme könnybe lábadt. – Hszien-feng érzékeny fiú volt, így rögtön leolvasta anyja arcáról, hogy szomorú. Persze, azt nem tudta, hogy édesanyja néhány perccel később már nem lesz az élők között. A fiú a kedvencét, egy kis papagájt is magával hozta, mert meg akarta örvendeztetni az édesanyját a madárral, ami felmondta az új leckét, amelylyel korábban gondjai akadtak. A császárné megölelte gyermekét, akinek nevetése még jobban elszomorította őt, olyannyira, hogy sírni kezdett. A fiú elővette a zsebkendőjét, és felszárította vele anyja könnyeit. Tudni akarta, mi bántja őt, de a császárné nem válaszolt. Ekkor a fiú megijedt, és abbahagyta a mókázást.

Ebben a pillanatban dobszó hallatszott az udvarból. Ez volt a jel, amely figyelmeztette a császárnét, hogy igyekeznie kell. Még egyszer átölelte a fiát. A dobszó közben egyre hangosabbá vált, Hszien-feng pedig rémülten nézte az anyját. A császárné arcát fia mellényébe fúrta, és azt suttogta: „Megáldalak, fiam.” A császári házvezetési miniszter hangja a folyosón visszhangzott: „Császárné őfel-

sége, itt az idő.” Csu An császárné, hogy megóvja fiát a borzalmas látványtól, megkért, kísérjem ki. Ez volt életem legnehezebb feladata. Úgy álltam ott, akár egy kiszáradt fa. Ekkor őfelsége odalépett hozzám, és megszorította a vállamat. Levett a csuklójáról egy jáde karkötőt, és a zsebembe dugta. „Kérlek, Fann...” – nézett rám könnyörögve. Összeszedtem magamat, majd elvonszoltam az anyja mellől az ekkor már kiabáló Hszien-fenget.

Az ajtóban több ór kíséretében megjelent a miniszter. Egy összesodort fehér selymet tartott a kezében, az akasztózsínórt.

Sírtam a kis Hszien-feng miatt, aki később a férjem lett, és akinek még azután is tartogattam egy kis helyet a szívemben, miután elhagyott.

– A tragédia előrevetíti a szerencsét. Hadd meséljek tovább, Orchidea! – Fann Nővér kivette szájából a pipát, és kiütögette belőle a hamut. – Ez vonatkozik arra is, ami ezután következett.

A gyertyafényben folytatódott jövődöbéli férjem története.

– 1850 őszen az uralkodó császár, Tao-kuang készen állt arra, hogy örököszt válasszon. Összehívta hát fiait Jeholba, a nagy faltól északra található császári vadászmezőre. Azt szerette volna, ha fiai bebizonyítják rátermettségüket. A hat herceg útnak indult.

A császár azt mondta a fiainak, hogy a mandzsuk remek vadászok hírében állnak, és amikor ő ennyi idős volt, több

mint egy tucát vadat – farkasokat, őzeket és vaddisznókat – ejtett el fél nap alatt, sőt egyszer tizenöt medvével és tizennyolc tigrissel tért haza. Elmesélte nekik azt is, hogy dédnagyapjuk, Kang-hszi még őt is felülmúlta azzal, hogy napi hat lovat a kimerülésig hajszolt. Az apa ekkor felkérte a fiait, mutassák meg, mit tudnak.

Hszen-feng tisztában volt esendőségével, ezért szorongott – Fann Nővér kis szünetet tartott, majd folytatta: – S mivel tudta, hogy alulmaradna a viadalban, vissza akart lépni. Igen ám, csak hogy a tanítómestere, a ragyogó tudós, Tu Sou-tien ezt nem engedte, hanem inkább elmondta tanítványának, mi a megoldás, hogyan fordíthatja győzelemmé a vereséget. „Ha veszítesz – mondta Tu –, mondd azt apádnak, nem arról van szó, hogy nem tudtál volna lőni, hanem te döntöttél úgy, hogy nem lösz, és egy olyan értékes erény, mint a jóakarát vezérelt arra, hogy mellszélességgel fitogtasd vadászkapességeidet.”

Fann Nővér elbeszélése nyomán teljes pompájában meglevenedett előttem a vadászjelenet: a bokrok és a cserjék csípőmagasságig értek, a vadakat fáklyalánggal hajtották ki a búvóhelyükről; a nyulak, leopárdok, farkasok és őzek az életükért futottak, csak úgy dübörgött és porzott a vadászmező. A rengeteg lovas kört alkotott, amely lassan bezárult, és minden hercegnek örök jártak a nyomában.

A legmagasabb hegy tetején, fekete lovon ülve várt a császár, szemével a két kedvenc fiát követve. Hszen-feng lila, Kung herceg pedig fehér selyemruhát viselt.

Kung feltartóztathatatlan volt, az őnök egyre buzdították, és csak úgy hullottak az állatok a nyilai nyomán.

Délben trombitászó hívta vissza a vadászokat. A hercegek egymás után helyezték el apjuk előtt az elejtett állatokat. Kung herceg huszonnyolcat tudott felmutatni. Csinos arcát megkarmolta egy tigris, a kötés átvérzett és fehér ruhája is foltos lett, de elégedetten mosolygott, mert tudta, hogy remekül teljesített. A többi fiú is jött sorra, és megmutatták apjuknak a lovuk hasa alá kötözött vadakat.

„Hol marad Hszien-feng, a negyedik fiam?” – kérdezte az apa. Amikor Hszien-feng végre megjelent, mindenki rögtön látta, hogy semmi nincs a lova alatt, és tiszta a ruhája. „Te nem is vadászta!” – mondta az apa csalódottan. Mire a fiú azt felelte, amit a tanítómestere javasolt: „A te alázatos fiadnak nehezebb esett volna állatokat ölni. Már nem mintha megtagadtam volna felséged parancsát, vagy nem volnék elég rátermett, hanem azért történt így, mert elbűvölt a természet szépsége. Felsőged tanította nekem, hogy az univerzum ősszel és tavasszal várandós. Amikor belegondoltam, hogy ezek az állatok a kicsinyeikről gondoskodhatnának majd, megesett rajtuk a szívem.”

A császár ugyan meglepődött fia válaszában, de onnantól kezdve már egy percig sem volt kérdés számára, hogy ki lesz az örököse.

Mire Fann Nővér befejezte a történetet, a gyertya is leégett. Némán, békésen ültem a helyemen, és a holdat néztem, amely csak úgy ragyogott, meg a tömör, fehér

felhőket, amelyek úgy néztek ki, akár az égen úszkáló óriáshalak.

– Véleményem szerint Csu An császárné halála is nagy szerepet játszott az örökös kiválasztásában – tette hozzá Fann Nővér. – Tao-kuang császárt, mint apát, lelkiismeret-furdalás gyötörte, amiért elválasztotta fiát az anyjától. Az a tény pedig, hogy sosem tüntette ki Csin úrhölgyet a császárnéi ranggal, önmagáért beszél. Azonban az úrnőnek végül csak sikerült elérnie, amit akart.

– Jelenleg nem Csin úrnő a nagycsászárné? – kérdeztem.

– De igen, csak hogy nem Tao-kuangtól kapta a címet, hanem Hszien-feng adományozta neki, miután császár lett. És ezt is Tu tanácsolta neki. Ez a cselekedet sokat emelt Hszien-feng hírnevén, aki rájött, hogy a nép tudja, Csin úrnő Csu An ellensége volt. Ő viszont arra törekedett, hogy az emberek higgyenek a jóakarátában. Népe kételyeit is el akarta oszlatni, ugyanis Kung herceg még elevenen élt mindenkinek a fejében. Az apa nem játszott tisztességesen, ugyanis nem tartotta be az ígérését.

– De mi történt Kung herceggel? Elvégre ő ejtette a legtöbb vadat. Hogyan érezte magát, miután az apja a vesztest jutalmazta?

– Orchidea, meg kell tanulnod, hogy a Mennyei Fiát sosem szabad megítélnünk – közölte Fann Nővér, és meggyújtott egy újabb gyertyát, majd ujjával egy vonalat húzott a nyaka alá. – Tegyen bármit, az a mennyei akarat megnyilvánulása. Mennyei akarat volt, hogy Hszien-feng

lett a császár, és Kung herceg is hisz ebben. Ezért is szolgálja oly elkötelezetten a bátyját.

– De... Kung herceg egy picit sem volt féltékeny?

– Semmi jelét nem mutatta. Csin úrnő ellenben igen. Őt bizony keserűséggel töltötte el, hogy Kung herceg behódolt, de ő is igyekezett leplezni az érzéseit.

Zord tél köszöntött ránk. Egy hatalmas, pusztító jégvihar után megfagyott férfiak, nők és gyerekek heverték Peking utcáin.

Az összes keresetemet odaadtam anyámnak, de még ez sem fedezte a számlákat. A házuk előtt szinte sorban álltak a hitelezők. Tizenegyedik Nagybácsi bosszús volt, gondolatai szinte kiültek az arcára: tisztában voltam azzal, hogy nem szívesen lát bennünket.

Anyám szerzett magának egy takarítói állást, de egy nap múlva elbocsátották, mert megbetegedett – alig állt a lábán, és nehezen kapott levegőt. A húgom, Zsung, gyógyfőzetet készített, a keserű levelek mellé pedig az orvos selyemhernyógubót javallott. A ruháim és a hajam beszívták a kellemetlen szagokat. Öcsémet, Kuaj Hsziangot elküldtük, hogy próbáljon meg pénzt kérni a szomszédoktól, de egy idő után már senki nem nyitott neki ajtót. Anyám olcsó gyászruhákat vásárolt magának, meg egy pár fekete kesztyűt, és egész nap abban volt. „Így nem kell majd átöltöztetnetek, ha holtan találtok az ágyban” – mondta.

Egyik délután Tizenegyedik Nagybácsi a fiával jött haza, akinek addig még be sem mutatott bennünket. A fiúnak Ping volt a neve, amely flaskát jelent. Tudtam, hogy a nagybácsinak született egy fia egy prostituálttól, akit rejteget, mert szégyelli. Azzal viszont nem voltam tisztában, hogy Flaska fogyatékos.

Flaska unokatestvéremnek csapott volt a válla, arcformájához tökéletesen illett a neve. Hatvanévesnek tűnt, pedig még csak huszonkettő volt, eredendő lassúságát pedig csak fokozta ópiumfüggősége.

– Orchidea jó felesége lehetne Flaskának. Mi lenne, ha annyi taelt adnék cserébe, amennyiből kifizethetnétek az adósságotokat? – kérdezte a bácsi anyánktól, és felém tuszkolta Flaskát.

Flaska megállt a szoba közepén, fülig érő szájjal vigyorgott rám, és a nadrágját húzogatta, ami folyton lecsúszott a csípője alá.

– Orchideának rendes ruha kell – mondta a bácsi, tudomást sem véve anyám reakciójáról, aki lehunyta a szemét, és az ágytámlába verte a fejét. A bácsi széthúzta koszos szürke zsákja száját, majd kivett belőle egy rózsaszín, kék orchideákkal díszített kiskabátot. Erre én kétségbeesésben kirohantam a hóba, ahol rövidesen mindkét cipőm átázott, és úgy átfagytam, hogy nem éreztem a lábujjaimat.

Egy héttel később anyám közölte velem, hogy odaíért Flaskának.

– De hát mihez kezdjek vele? – kérdeztem zokogva.

– Ez nem igazságos Orchideával szemben – jegyezte meg Zsung vékony hangon.

– A bácsi vissza akarja kapni a szobáit – szólalt meg Kuej Hsziang. – Valaki bérleti díjat ígért neki. Menj hozzá Flaskához, Orchidea, és akkor a bácsikánk nem rúg ki bennünket!

Jó lett volna, ha van bennem annyi erő, hogy ellentmondjak anyámnak, de tudtam, nincs más választásom. Zsung és Kuej Hsziang még túl fiatalok voltak ahhoz, hogy támogassák a családot. Ráadásul Zsungot szörnyű lázálmok gyötörték. Sokszor úgy vergődött alvás közben, mintha kínzókamrában sanyargatnák, és úgy tépkedte a lepedőt, mintha tele volna démonokkal. Állandóan rettegett, ideges volt és gyanakvó, és úgy járt-kelt, akár egy riadt kismadár; sokszor abbahagyta, amit éppen csinált, és kikerekedett szemmel nézett maga elé. Felsőhajtott, ha leült, az étkezések alatt pedig kopogtatott az asztalon. A bátyám a másik véglet volt: szétszórt, hanyag és lusta, semmiben nem segített.

Egész álló nap Fann Nővér történeteit hallgattam kedves, intelligens férfiakról, akik lóháton töltötték az életüket, legyőzték az ellenségeiket és császárok lettek. Aztán hazamentem, és szembesülnöm kellett a ténnyel, hogy még tavasz előtt Flaska felesége leszek.

Anyám odahívott az ágyához. Leültem mellé. Csont és bőr volt, alig bírtam ránézni.

– Apád mindig azt mondogatta, hogy „egy beteg tigris, amely eltéved a sík terepen, gyöngébb a báránynál, és

képtelen legyőzni a vad, lakomára éhes kutyákat”. Sajnos, ez a mi sorsunk, Orchidea – mondta akkor anyám.

Egyik nap fészülködés közben meghallottam egy koldus énekét:

Ha feladod, elfogadod sorsod.

Ha feladod, békére lelsz.

Ha feladod, fölénybe kerülsz,

Ha feladod, minden a tiéd lesz.

Kinézttem az ablakon, és láttam, amint a koldus elsétál az ablak előtt. Amikor meglátott, megrázta felém az üres tálját. Olyan aszottak voltak az ujjai, mint a kiszáradt faágak.

– Egy kis kását szeretnék – kérlelt.

– Elfogyott a rizsünk. Viszont felkapartam a fehér agyagot az udvarból, és összekevertem fehér liszttel, abból sütöttem zsemlét. Megkóstolod? – kérdeztem.

– Te nem tudod, hogy a fehér agyag szorulást okoz? – kérdezte.

– Tudom, de nincs más ennivalónk – válaszoltam.

Végül a koldus elfogadta a zsemlét, majd eltűnt az utca végében.

Lehangoltan baktattam Fann Nővérhez a hóban. Amikor odaértem, fogtam a szerszámaimat, leültem a lócára, és rögtön munkához láttam. Fann még a reggelijét majszolta, amikor belépett, majd izgatottan közölte, hogy kifüggesztettek egy dekrétumot a városfalra, amelyben

a következő áll: „Őfelsége Hszien-feng jövendőbeli ágyasokat keres.” Kíváncsi vagyok, vajon kik lesznek a szerencsés kiválasztottak! Aztán mesélt nekem az eseményről, amelyet Császári Jegyesválogatónak neveztek.

Munka után gondoltam egyet, és eldöntöttem, hogy megnézem azt a felhívást. A közvetlen utat lezárták, így körbe kellett gyalogoljak az utakon és a fasorokon. Már majdnem lement a nap, mire odaértem. Megtaláltam a plakátot, amelyen fekete tintával valóban ott állt a felhívás, igaz, a betűk kissé elmosódtak a hótól. Amikor elolvastam, nagyon izgatott lettem, ugyanis kizárólag mandzsu jelölteket vártak, a vérvonal tisztaságának megőrzése miatt. Eszembe jutott, hogy apám egyszer azt mondta, négyszázmillió kínaiból ötmillió a mandzsu. Azt is kiemelték, hogy a lányok apjának legalább kék *bannerman*-nak kell lennie. Ez a lányok genetikai intelligenciáját biztosította. A plakáton még az is szerepelt, hogy tizenhárom és tizenhét év közötti lányok jelentkezését várják.

– Nem gondold, hogy nekem is lenne esélyem? – kérdeztem Fann Nővértől. – Mandzsu vagyok és tizenhét éves. Apám pedig kék *bannerman* volt.

– Orchidea, te egy csúf kisegér vagy azokhoz az udvari ágyasokhoz képest, akiket én láttam – ingatta a fejét Fann.

Mertem egy kis vizet a vödörből, és leültem gondolkodni. Fann Nővér szavai elkedvetlenítettek, de nem sikerült kiölnie belőlem a vágyat. Azt is megtudtam tőle, hogy a császári udvar októberben nézi meg a jelentkezőket.

A kormányzók országszerte felderítőkkal kerestették a szép lányokat, és listát írtak róluk. „Engem kihagytak!” – mondtam Fann Nővérnek.

Megtudtam, hogy abban az évben a császári házveze-tés felelt a válogatásért, és hogy a szépségeket Pekingbe küldték a bizottság elé. A császárt képviselő főeunuch-nak több mint ötezer lányt kellett szemrevételeznie, és körülbelül kétszázat kiválasztania közülük. Ezután ők már megjelenhettek Csin nagycsászárné és Hszien-feng császár előtt.

Fann Nővér mesélte, hogy Hszien-feng hét hivatalos feleséget választ, és hogy szabadon rendelkezhet a Tiltott Város összes hölgye fölött „örömszerzés” céljából. Mi-után a hivatalos feleségeket kiválasztották, a többi „döntős-nek” is az udvarban kellett maradnia. Talán sosem kerül-tek őfelsége, a császár ágyába, de életük végéig apanázsban részesültek, amelynek mértéke a lányok címén és rangján múlt. A császárnak összesen háromezer ágyasa volt.

Azt is megtudtam Fann Nővértől, hogy a feleségvá- lasztáson kívül császári ágyasválogató is lesz abban az év- ben. A csodálatos palotákban élő feleségekkel szemben az ágyasok a paloták mögött, barakkokban éltek.

Az eunuchok felől is kérdeztem Fann Nővért, akikből kétezen éltek a Tiltott Városban. Elmesélte, hogy a leg- többen közülük szegénysorból származnak. S bár kizáró- lag kasztrált fiúk jelentkezhetnek a pozícióra, nem minden kasztrált fiúnak jutott hely.

– Ezeknek a fiúknak nem csupán gyors észjárással, de átlagon felüli külsővel is kellett rendelkezniük – mondta Fann Nővér. – Csak a legokosabbaknak és a legcsinosabbaknak volt esélyük arra, hogy ebből megéljenek, vagy hogy kedvencekké váljanak.

– Nem kasztrált fiúkat miért nem alkalmaz az udvar? – kérdeztem.

– Azért, mert ez biztosítékul szolgál arra nézve, hogy a császár legyen az egyetlen magvető – magyarázta. – Ezt a szisztémát még a Ming-dinasztia idején vezették be, az 1400-as években. A Ming-császárok kilencven-ezer eunuchot birtokoltak, ők képezték a belső rendőrséget. Erre azért is volt szükség, mert nem ritka a gyilkosság egy olyan helyen, ahol több ezer nő verseng egyetlen férfi kegyeiért. Az eunuchok olyan teremtmények, akik szörnyű gyűlöletre és kegyetlenségre képesek, ám feltétlen hűség és áldozatkészség is jellemzi őket. Magánemberként óriási kínokat élnek át. Legtöbbjük vastag alsóneműt visel, mert folyamatosan szivároga a vizelete. Nem hallottad még azt a mondást, hogy: „Eresztesz, mint egy eunuch”?

– Hát te ezt meg honnan tudod? – kérdeztem.

– Mert eunuch volt a férjem, az ördögbe is! A vizelet-szivárgás nagy szégyen egy férfi számára. A férjem pontosan tudta, milyen az a rossz bánásmód és a szenvedés, mégis gonosz volt és féltékeny. Mindenkinek rosszat akart.

A családomat nem avattam be a tervembe, mert tisztában voltam azzal, hogy egy a millióhoz az esélyem. Másnap reggel munka előtt elmentem a helyi kormányhivatalba. Ideges voltam, de határozott. Bejelentettem az őrnöknek a szándékomat, aki egy hátsó irodába küldött. Tágas helyiség volt, és az oszlopokat, asztalokat és székeket vörös textília borította. Szintén vörösbe öltözött, szakállas férfi fogadott, aki egy vörösfenyő asztal mögött ült. Az asztalon egy sárga selyem hevert, a császári dekrétum másolata. Odasétáltam a férfihoz, majd letérdeltem, és bejelentettem a nevem és az életkorom. Elmondtam, hogy apám a Jehonala klánból származott, és ő volt Vuhu utolsó kormányzója.

– Van valami jobb ruhád? – kérdezte szakállas férfi, miután végigmért, majd mélyen a szemembe nézett.

– Nincs, uram – feleltem.

– Így nem engedhetlek a palotába, úgy festesz, mint egy koldus.

– Megengedi, hogy megkérdezzem, ön szerint alkalmas vagyok jelentkezőnek? Mert ha ön igent mond, uram, megtalálom a módját, hogy javítsak a kinézetemen.

– Szerinted pazarolnék rád két másodpercet is, ha nem tartanálak alkalmasnak? – kérdezte.

– Közölnöm kell a nagybátyáddal, hogy Flaskának várnia kell, amíg a császár át nem ad neki – mondta anyám kissé megkönnyebbülve.

– És mi van akkor, ha addig a bácsit elgázolja egy szer, vagy Flaska túladagolja magát ópiummal? – kérdezte Kuej Hsziang.

– Kuej Hsziang, nem beszélhetsz ilyen megvetéssel az emberekről! Elvégre ők biztosítottak számunkra menedéket – fékezte meg Zsung az öcsémet.

Mindig is úgy véltem, Zsung sokkal józanabb, mint Kuej Hsziang. Ez persze nem azt jelentette, hogy Zsung nem félt. Egész életében érzékeny és félénk maradt. Volt, hogy napokig dolgozott egy hímzésen, aztán egyszer csak abbahagyta, és azt mondta, látja, amint a színe megváltozik. Ebből arra következtetett, hogy kísértet lebeg a munkája felett. Ilyenkor pánikba esett, és felfejtette a munkáját.

– Miért nem tanulsz, Kuej Hsziang? Jobbak az esélyeid, mint Zsungnak és nekem. Évente megrendezik a közigazgatási mustrát. Miért nem teszel egy próbát? – kérdeztem az öcsémtől.

– Mert én úgysem felelnék meg – felelte Kuej Hsziang.

* * *

Fann Nővér meggyújtott egy gyertyát, majd tanulmányozni kezdte a vonásaimat. Őszintén meglepődött, hogy átjutottam az első rostán.

– Hogy történhetett, hogy eddig elkerülted a figyelmemet? – kérdezte, miközben jobbra-balra forgatta a fejem. – Mandulaforma szemek, bársonyos bőr, egyenes

orr, bájos ajkak és karcsú alak. Bizonyára a ruházatod ront ennyit a külsődön – mondta Fann, majd letette a gyertyát, és csípőre tett kézzel körbejárt a helyiségben, akár egy szöcske a korszóban, mielőtt elkezd küzdeni az életéért. – Garantálom, hogy nem így fogsz kinézni, ha belépsz a Tiltott Városba, Orchidea! – kiáltotta, majd a vállamra tette a kezét és így szólt: – Gyere, majd én átváltoztatlak!

Fann Nővér gardróbszobájában alakultam át hercegnővé. Mindenképpen igazolni akarta a szakértelmét. Ő, aki valaha a császárnét öltöztette, halványzöld, élethű, fehér fácánokkal hímzett szaténtunikába bújtatott. Valamivel sötétebb árnyalatú hímzés szegélyezte a ruha nyakát, mandzsettáit és alsó szegélyét.

– Ez a tunika volt a császárné esküvői ajándéka számomra – magyarázta Fann Nővér. – Alig hordtam, mert féltem, hogy foltos lesz. Most pedig már öreg vagyok és kövér. Szívesen kölcsönadom, a hozzá való fejdísszel együtt.

– És vajon a császárné őfelsége nem fogja felismerni? – kérdeztem.

– Emiatt ne fájjon a fejed! – mondta, és a fejét ingatta. – Neki százával vannak hasonló ruhái.

– És vajon mit gondol majd a ruha láttán? – kérdeztem.

– Azt, hogy megfelel az ízlésének – válaszolta elégedetten Fann Nővér.

Le voltam nyűgözve, és nem győztem hálálkodni.

– Ne feledd, Orchidea, hogy nem a szépség az egyetlen kritérium a kiválasztásnál! – figyelmeztetett. – Veszíthetsz

azért is, mert túl szegény vagy ahhoz, hogy lefizesd az eunuchokat, akik könnyen megtalálják a módját, hogy valakit a császári felségek elé vezessenek. Magam is szemtanúja voltam ennek. Olyan kimerítő az egész, hogy egy idő után minden lány egyformának tűnik. A végén a császár és a császárné már senkit sem talál szépnek, ezért is olyan csúnya a császári feleségek és ágyasok többsége.

A várakozás végtelennek tűnő hónapjaiban olyan izgattott voltam, hogy majd kibújtam a bőrömből. Rosszul aludtam, állandó rémálmok gyötörtek, amire folyton felriadtam.

Aztán végre elérkezett a Tiltott Városba való belépésem előestéje. Bárányfelhős volt az ég, és a langyos szellőben róttuk Peking utcáit a húgommal.

– Olyan érzésem van, hogy te leszel a kétszáz ágyas vagy a hét feleség egyike – jegyezte meg Zsung. – Páratlan a szépséged, Orchidea.

– Egyelőre csak az elszántságom páratlan – helyesbítettem.

Tovább sétáltunk, és fogtuk egymás kezét. Ő világoskék pamutkabátban volt. Nagyon hasonlítottunk egymásra, Zsung gyakori, rémült arckifejezését leszámítva.

– És mi lesz, ha egész életedben egyetlen éjszakát sem tölthetsz a császárral? – kérdezte Zsung összevont szemöldökkel.

– Még mindig jobb, mint hozzámenni Flaskához, nem? Zsung bőszen bólogatott.

– Majd elküldöm a legdivatosabb szabásmintákat az udvarból! – mondtam viccelődve. – Te leszel a legcsinosabb lány a városban. Finom kelmékben, pompás csipkékben és pávatollakkal ékesítve járhatsz-kelhatsz!

– Aztán nehogy meggondolatlan légy, Orchidea! Mindenki tudja, hogy a Tiltott Városban szigorú szabályok uralkodnak. Egyetlen rossz lépés, és levágják a fejed.

Az út további részében hallgattunk. A császárváros falai ezúttal magasabbnak és masszívabbnak tűntek, és most már ez a fal választott el bennünket egymástól.